

ingediend op **937** (2021-2022) – Nr. 1
29 september (2021-2022)

Conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Marius Meremans, Cathy Coudyser, Freya Perdaens,
Wilfried Vandaele, Manuela Van Werde en Kathleen Krekels

over de ondersteuning van de amateurkunsten

INHOUD

1. Inleiding	3
2. Huidig beleid	4
Huidig AK-decreet	4
Vlaams regeerakkoord	4
Beleidsnota	5
Begrotingstoelichting 2021	5
Geleverd werk	6
3. Input van verschillende AK-organisaties	6
Belangenbehartiger en steunpunt	6
De AK-organisaties	7
4. Voorstellen voor een hervorming	10
Behoud de essentie	10
Professioneel, maar niet beroepsmatig	10
Over het muurtje	11
Bovenlokaal cultuurbeleid, regiovorming en meer	11
Bijlage: Schematische voorstelling van de voorgestelde verhoudingen binnen de amateurkunsten.....	13

1. Inleiding

Het Amateurkunstendecreet (AK-decreet) en het bijbehorende beleid dat vandaag gevoerd wordt, heeft wortels in het AK-decreet van 22 december 2000. Dat decreet nam afstand van het decreet van 24 juli 1991 houdende de subsidieregeling van verenigingen voor amateuristische kunstbeoefening in het kader van het Nederlandstalig sociaal-cultureel vormings- en ontwikkelingwerk en de louter kwantitatieve gegevens op basis waarvan organisaties subsidies konden aanvragen.

In 2000 werd een duidelijke keuze gemaakt om het amateurkunstenveld in te delen in disciplines en voor elke discipline één duidelijk aanspreekpunt te creëren. Dat resulteerde in negen landelijk erkende amateurkunstenorganisaties (AK-organisaties), die samen meer dan zesduizend lokale groepen bereiken. De voormalige – vaak nog langs zuilen gestructureerde – werkingen werden gestroomlijnd tot organisaties met dienstverlenende, adviserende en coördinerende rol.

Kwantitatieve criteria (aantal leden, activiteiten enzovoort) maakten plaats voor kwalitatieve criteria en het decreet sloeg resoluut de weg in naar de professionalisering van de sector. In 2006 werden een aantal bepalingen van het decreet gewijzigd. Oog voor de internationale werking van amateurkunsten deed zijn intrede, interculturaliteit kreeg aandacht, de werking van AK-organisaties was aan verdieping toe en er werden stappen gezet naar samenwerking met de professionele kunstensector.

De belangrijkste wijziging werd gerealiseerd in het Vlaams Centrum voor Amateurkunsten: Zinnema werd opgericht voor de Brusselse amateurkunsten, het Forum voor Amateurkunsten ontstond als belangenbehartiger en steunpunt. In 2019 stopte het Forum voor Amateurkunsten en nam De Federatie de fakkel over als belangenbehartiger. De steunpuntfunctie verhuisde naar het Steunpunt voor bovenlokale cultuur (nu het steunpunt Op/Til).

Momenteel loopt de vierde beleidsperiode (tot 2021), wat de kracht van het Amateurkunstendecreet bewijst. De Federatie publiceerde in oktober 2020 de resultaten van het grootschalige onderzoek 'Dit Doet Me Wat' over de stand van de amateurkunstensector in Vlaanderen. En de amateurkunsten blijken een waar succes: maar liefst 44 procent van de Vlamingen, jong én oud, is op de een of andere manier – als beoefenaar of als lid van een vereniging – betrokken bij amateurkunsten. Beoefenaars van amateurkunsten nemen ook vaker deel aan cultuuractiviteiten: de amateurkunsten openen dus een extra venster op de wereld. En wat meer is: de amateurkunsten kunnen nog groeien. Het is dus zaak om in te spelen op dat groeipotentieel en het Amateurkunstendecreet aan te scherpen om die groei nog beter te ondersteunen.

Tegelijkertijd kent het amateurkunstenveld nog belangrijke uitdagingen, vooral aangejaagd door wijzigingen in het bredere cultuurbeleid en zelfs daarbuiten. Zo zijn er het decreet Bovenlokale Cultuurwerking, de herijkingsoefening die het Departement Cultuur, Jeugd en Media (CJM) uitvoert met betrekking tot de verschillende sectorale cultuurdecreten (kunsten, erfgoed, sociaal-cultureel volwassenenwerk), en ook het proces rond regiovorming dat de Vlaamse Regering is opgestart. Het is belangrijk dat het Amateurkunstendecreet is aangepast aan de veranderingen die daardoor op het amateurkunstenveld afkomen.

In de huidige zittingsperiode (2019-2024) zijn de eerste stappen al gezet. De reservevorming voor de AK-organisaties is bij het decreet van 19 maart 2021 gelijkgetrokken met die voor andere culturele organisaties, waardoor een historisch verschil is weggewerkt en de AK-organisaties nu conform de Vlaamse Codex Overheidsfinanciën (VCO) kunnen werken. Een tweede stap is de uitrol van het experimenteel subsidiereglement talentontwikkeling, waardoor individuele amateurkunstenverenigingen of -kunstenaars rechtstreeks bij de Vlaamse overheid

kunnen aankloppen voor projecten rond talentontwikkeling in brede zin, gaande van artistieke projecten tot professionaliseringstrajecten om de zakelijke kant van een amateurkunstenvereniging beter te beheersen.

2. Huidig beleid

Huidig AK-decreet

De geest van het huidige AK-decreet werd in 2005 duidelijk geschetst: er werd afscheid genomen van de oude verzuilde koepels en resoluut gekozen voor een focus op disciplines. Van de meer dan twintig verschillende koepels bleven uiteindelijk negen AK-organisaties over, die zich elk over een van de (deel)disciplines ontfermen.

De klassieke ledenorganisaties die voor hun achterban opkwamen, evolueerden naar organisaties met meer dienstverlenende rollen. Die logica kwam voort uit een doorlichting van het amateurkunstenveld, waaruit bleek dat de toenmalige werking te weinig kansen tot professionalisering en kwaliteitsvolle ontwikkeling bood. Het resultaat was een steriel veld, dat weinig kansen tot artistieke vernieuwing bood, weinig oog had voor nieuwe disciplines en tekortschoot in de ondersteuning van individuele beoefenaars.

De erfenis van de verzuiling doorbrak het AK-decreet ook op een andere manier. De verkokering binnen de verschillende disciplines herhaalde zich niet alleen in de relatie tussen de amateurkunsten en de andere kunsten, maar ook tussen de amateurkunsten en het deeltijds kunstonderwijs. AK-organisaties werden aangemoedigd daar een mouw aan te passen.

Het AK-decreet van 2005 heeft daarin ruimschoots zijn rol gespeeld: er zijn nu negen sterke AK-organisaties, die op een professionele wijze de nodige ondersteuning bieden aan zowel AK-kunstenaars als -verenigingen. Verschillende nieuwe disciplines hebben hun plaats gevonden in de amateurkunstensector. De hierboven al aangehaalde groei in het aantal Vlamingen die actief zijn in de amateurkunsten, is een niet te onderschatten verdienste van het decreet.

De wisselwerking tussen de amateurkunsten en het bredere culturele veld is levendig: 27 procent van de AK-beoefenaars volgt les in het deeltijds kunstonderwijs (dko). Er wordt regelmatig samengewerkt met de professionele kunsten, al dan niet op structurele basis. Individuele beoefenaars die uitgroeien tot professionele kunstenaars, zijn geen uitzondering. Tot slot kreeg ook het internationale aspect van het amateurkunstenveld erkenning: de rijke vruchten van het Vlaamse amateurkunstenveld oogsten lof tot buiten de grenzen.

Vlaams regeerakkoord

Het Vlaamse regeerakkoord 2019-2024 schenkt aandacht aan de rol van amateurkunsten in het hele culturele veld: "Vlaanderen kent een rijk landschap aan culturele amateurverenigingen die ook onze aandacht verdienen. De amateurkunsten hebben een grote meerwaarde binnen het culturele veld en zijn een verrijking voor heel veel Vlamingen. We stimuleren verdere samenwerkingen op het terrein tussen de professionele kunsten, de amateurkunsten en deeltijds kunstonderwijs." (*Parl. St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 31/1).

Die rol wordt expliciet geplaatst in het kader van het verbindende karakter van kunst en cultuur, wat wijst op het belangrijke sociaal-maatschappelijke aspect van cultuur. Daarnaast gaat er aandacht naar het domeinoverschrijdende karakter van amateurkunsten – samenwerking met de professionele kunstensector en deeltijds kunstonderwijs wordt aangemoedigd.

Beleidsnota

In de beleidsnota 2019-2024 van minister van Cultuur Jan Jambon staat het volgende: "Het Amateurkunstendecreet subsidieert op dit ogenblik nog negen amateurkunstenorganisaties die elk een eigen discipline ondersteunen en coördineren. Concreet gaat het over (1) foto, film en multimedia, (2) letteren, (3) dans, (4) beeldende kunst, (5) zang, (6) folk en jazz, (7) toneel en (figuren)theater, (8) pop & rock en (9) instrumentale muziek. Deze organisaties hebben als taak om hun discipline te stimuleren en burgers te informeren, te ondersteunen en te begeleiden. Op deze manier streven zij naar vernieuwing, verjonging en verbreding van hun sector. Elke organisatie heeft een landelijk bereik, zodat ze een zo breed mogelijk veld kan aanspreken. Daarnaast subsidieert het Amateurkunstendecreet internationale culturele projecten die in Vlaanderen worden georganiseerd, biedt het een internationale reistoelage voor deelname aan projecten in het buitenland en voorziet het in de mogelijkheid tot cofinanciering van internationale projecten. (...) Ons rijk landschap aan culturele amateurkunstenorganisaties verdient mijn speciale aandacht. Als aandrijvers van verbinding, creatie en talentontwikkeling willen wij hen stimuleren tot verdere samenwerkingen op het terrein tussen professionele kunsten, de amateurkunsten en het deeltijds kunstonderwijs. In 2020 organiseert Vlaanderen de World Choir Games, de Olympische spelen van het koorgebeuren. Dit moet afstralen op het gehele amateurleven en een duurzame "legacy" creëren." (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 123/1).

De beleidsnota vormt met andere woorden een bevestiging van wat het regeerakkoord benadrukte, aangevuld met de internationale dimensie van de amateurkunsten en een vooruitblik op de World Choir Games, een topevenement voor (amateur)koren dat in 2020 had moeten plaatsvinden. De coronapandemie heeft daar jammer genoeg anders over beslist.

Niettemin blijkt dat amateurkunsten niet hoeven onder te doen voor professionele kunsten en een grote rol spelen in het samenbrengen van mensen. Dat komt ook terug in de concrete beleidsdoelstellingen van de beleidsnota, die consequent amateurkunsten tussen de andere kunsten en te midden van de bredere Vlaamse culturele sector plaatsen.¹

Begrotingstoelichting 2021

In de begrotingstoelichting die jaarlijks de uitvoering van de beleidsnota begeleidt, formuleert minister van Cultuur Jan Jambon de ambitie om de voorgenomen wijziging van het amateurkunstenbeleid in 2021 door te voeren.

De focus ligt daarbij op de verbindende kracht van de amateurkunstensector en de vele talenten die er aanwezig zijn. Die verbindende kracht geldt als aanleiding voor de voorgenomen stimulering van verdere samenwerking tussen de amateurkunsten, de professionele kunsten en het dko. Met de World Choir Games, die na een jaar corona-uitstel in 2021 kunnen doorgaan, dient er zich een topevenement aan dat nog lang zal nazinderen. Binnen de amateurkunsten is het koorwezen niet de enige discipline die naar een stevige influx mag uitkijken. Er worden 1,5 miljoen euro recurrente middelen uitgetrokken voor de amateurkunstensector vanaf 2021.² Recent werd aan dat bedrag 1 miljoen euro recurrente middelen extra toegevoegd.

Ook voor 2021 is er een bevestiging van het voorgenomen amateurkunstenbeleid, dat zich naast de wijziging van het Amateurkunstendecreet en de World Choir

¹ Meer bepaald OD D.1.1 en OD E.2.1 van de beleidsnota Cultuur gaan dieper in op de rol van de amateurkunsten in het bredere cultuurbeleid.

² Zie OD D.1.1 van de beleids- en begrotingstoelichting Cultuur 2021 (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 13-D/1).

Games blijft concentreren op de internationale uitstraling en vertegenwoordiging van de Vlaamse amateurkunsten.³

Geleverd werk

Reservevorming

In tegenstelling tot wat mogelijk is voor sociaal-cultureel volwassenenwerk, bovenlokale cultuurorganisaties en circusorganisaties, was het voor de AK-organisaties alleen mogelijk om reserves op te bouwen na nadrukkelijke vraag aan de administratie. Toch zou dat automatisch moeten kunnen volgens de VCO: AK-organisaties zouden 20 procent van de jaarlijkse subsidie, met op het einde van de beleidsperiode maximaal 50 procent van het gemiddelde jaarlijkse subsidiebedrag, kunnen sparen als appeltje voor de dorst.

Om dat euvel te verhelpen, is een wijziging aangebracht in artikel 12, §4, van het Amateurkunstendecreet.⁴ Een goede zaak, want de huidige reserveopbouw was omslachtig, onnodig paternalistisch en had een grote impact op de getroffen organisaties. De AK-organisaties hebben nu zelf meer sleutels in handen om een performant zakelijk beleid te voeren. De planlastvermindering bij zowel de AK-organisaties als de administratie is uiteraard ook een pluspunt.

Experimenteel subsidiereglement talentontwikkeling⁵

Begin juli lanceerde de Vlaamse minister van Cultuur Jan Jambon de subsidielijn talentontwikkeling in de amateurkunstensector. Het gaat om een experimenteel reglement dat amateurverenigingen of -kunstenaars toelaat tot 10.000 euro subsidie aan te vragen voor projecten die op de een of andere manier hun talenten stimuleren. Voor de hand liggend is de ontwikkeling van artistieke talenten, maar ook competenties op het vlak van ondersteuning en omkadering, zoals promotie- en publiekswerking komen in aanmerking. Een bijkomende doelstelling is de aanmoediging van samenwerkingen met het dko of met de professionele kunstensector.

Het experimenteel reglement geldt voor drie jaar, van 2021 tot en met 2023. Voor 2021 werd 838.000 euro uitgetrokken en het reglement richt zich tot alle disciplines die zijn omschreven in het Amateurkunstendecreet.

3. Input van verschillende AK-organisaties

In het kader van deze conceptnota voor nieuwe regelgeving hebben de indieners de verschillende AK-organisaties gesproken. Centraal in de gesprekken stond de evaluatie van het huidige AK-decreet, de uitdagingen die de AK-organisaties zien voor de toekomst en wat volgens hen zeker aan bod moet komen in het gewijzigde AK-decreet. Aanvullend spraken de indieners met De Federatie en Op/Til, de opvolgers van oude belangenbehartiger en steunpunt Forum voor Amateurkunsten.

Belangenbehartiger en steunpunt

De Federatie en Op/Til hebben naar aanleiding van het nieuwe regeerakkoord en de op stapel staande hervorming van het AK-decreet een onderzoek gevoerd naar de rol, het bereik en de invloed van de AK-kunsten. Dat onderzoek, dat de titel 'Dit Doet Me Wat' draagt, kwam al aan bod in deze conceptnota.

³ Concreet zijn die stimulansen voor presentatie in het buitenland vervat in OD E.2.4 van de beleids- en begrotingstoelichting Cultuur 2021.

⁴ Decreet van 7 mei 2021 tot wijziging van artikel 12 van het decreet van 22 december 2000 betreffende de amateurkunsten.

⁵ Alle informatie over het experimenteel reglement talentontwikkeling voor amateurkunsten is te vinden op de site van het Departement CJM, <https://www.vlaanderen.be/cjm/nl/cultuur/amateurkunsten/subsidies/project-subsidies-voor-talentontwikkeling>.

Parallel aan dat onderzoek formuleerde De Federatie een aantal aanbevelingen, die ze heeft gepubliceerd in 'Richtingaanwijzers voor een ambitieus amateurkunstenbeleid'.⁶ Kort gezegd stellen die richtingaanwijzers dat wijzigingen aan het Amateurkunstendecreet de sterke punten van dat decreet moeten uitdiepen. Zelf verwoorden ze het als volgt:

"Het amateurkunstendecreet heeft tot doel het bevorderen van een kwalitatief, duurzaam en divers amateurkunstenlandschap, als centrale actor in een cross-sectoraal cultuurbeleid. Dit decreet doet dat door:

- kwaliteitsbevorderende impulsen te geven aan praktijken, van lokaal tot internationaal;
- organisaties te subsidiëren, die, over heel Vlaanderen en Brussel, ondersteuning, kansen en zichtbaarheid geven aan actieve cultuurparticipatie, zowel van individuen als van groepen in alle leeftijdscategorieën, van startende liefhebbers tot mensen met professionele ambities. Deze organisaties versterken de artistieke, sociale en educatieve componenten van de praktijken, met respect voor de eigenheid en diversiteit aan kunstvormen en voor cross-disciplinaire en maatschappelijke evoluties die eigen zijn aan het domein van de amateurkunsten."

Amateurkunsten vormen volgens De Federatie een belangrijke voedingsbodem voor de maatschappij in haar geheel en voor het professionele cultuurveld in het bijzonder. Die functie verdient dan ook alle ondersteuning. Op het vlak van de praktische organisatie van de AK-organisaties zijn er geen grote verrassingen: professioneel werken en de noodzakelijke ondersteuning bieden voor de verschillende disciplines zijn voor de hand liggende voorwaarden.

Op het vlak van subsidie-instrumenten kiest De Federatie resoluut voor een driesporenbeleid dat gericht is op talentontwikkeling, professionalisering en internationalisering: impulsen voor lokale initiatieven van AK-verenigingen en beoefenaars, impulsen voor crosssectorale initiatieven vanuit de AK-organisaties, impulsen voor internationale initiatieven van zowel AK-verenigingen als -beoefenaars én de internationale werking van AK-organisaties.

Voor de lokale impulsen moet er gekeken worden naar de rolverdeling tussen de AK-organisaties, de lokale overheden, de Vlaamse overheid en het bovenlokale niveau, waarvan Op/Til het steunpunt is. Wel valt op dat bijvoorbeeld de Vlaamse overheid bereid is om na te denken over een gericht impulsbeleid aan amateurkunstenverenigingen en -beoefenaars, wat blijkt uit het experimentele subsidiereglement voor talentontwikkeling.

Tot slot wijst De Federatie op de behoefte aan planlastvermindering.

De AK-organisaties

De verschillende AK-organisaties scharen zich achter het standpunt dat De Federatie heeft geformuleerd in de richtingsaanwijzers. Toch hebben de indieners van deze conceptnota uit de gesprekken kunnen opmaken dat de AK-organisaties, afhankelijk van hun grootte en werking, eigen accenten leggen en nuances aanbrengen. Meer bepaald hebben de indieners opmerkingen genoteerd over de volgende clusters:

- positieve punten van het huidige AK-decreet;
- crosssectoraal en domeinoverschrijdend werken;
- professionalisering en talentontwikkeling;
- bovenlokaal en internationaal;
- planlast.

⁶ <https://www.defederatie.org/assets/images/Richtingaanwijzers-amateurkunsten-september-2020.pdf>

Positieve punten van het huidige AK-decreet

Alle AK-organisaties zijn het erover eens dat het AK-decreet heeft gedaan wat het moest doen. De afbakening van disciplines en de hervorming naar AK-organisaties die een adviserende en bemiddelende rol spelen, is de juiste weg gebleken. Het decreet heeft de nodige dynamiek gebracht in het amateurkunstenveld en is een flexibel decreet gebleken, dat de nodige vrijheid gunde aan de verschillende AK-organisaties. Die punten moeten volgens de AK-organisaties zeker behouden blijven.

Crosssectoraal en domeinoverschrijdend werken

Het huidige AK-decreet moedigde samenwerking tussen de AK-sector, het dko en de professionele kunsten aan, en gaf daar door de jaren heen bij momenten de nodige impulsen aan. Toch zien we een gespleten beeld. Niet alle AK-organisaties hebben even sterke banden met dko en/of de professionele kunsten opgebouwd.

Die breuklijn loopt enerzijds langs de aanwezigheid van een uitgebouwd traject naar een diploma in het dko, en anderzijds langs de manier van beleven van de discipline.

Bij individueel beoefende kunsten zijn er minder sterk uitgebouwde banden met andere sectoren of beleidsdomeinen. Bij meer 'traditionele' disciplines als muziek- en podiumkunsten kunnen dan weer veel sterkere banden met dko en het professionele circuit worden vastgesteld. Niet toevallig zijn dat ook de disciplines die meer in groepsverband werken.

Wat nog opvalt is dat het ook vaak bij samenwerking met dko en het professionele circuit blijft. Samenwerking met andere domeinen en sectoren zoals erfgoed en zorg zijn weliswaar aanwezig, maar structureel verankerd zijn die samenwerkingen niet.

Professionalisering en talentontwikkeling

De indieners van deze conceptnota hebben gemerkt dat de termen professionalisering en talentontwikkeling vlaggen zijn die veel ladingen dekken. Bij het thema professionalisering kwam vaak de opmerking dat er zeker wordt gekeken naar de zakelijke werking van aangesloten verenigingen en leden. In één adem werd dan wel meegegeven dat er een onderscheid moet worden gemaakt met het beroepsmatig beoefenen van een discipline. De beleving van de beoefening van de discipline blijft centraal staan, financieel gewin dient vooral om de werking te bekostigen.

Toch groeien sommige beoefenaars door tot professionele kunstenaars. AK-organisaties beschouwen dat doorgaans als het resultaat van een traject van individuele talentontwikkeling. Ze zien het als een zeer positieve bijdrage van de AK-sector aan de maatschappij, maar ook als een circulaire beweging: de talenten van vandaag zijn de professionele begeleiders van morgen. Daarnaast zijn er zelfs AK-organisaties die ook nog adviesvragen krijgen en beantwoorden van professionelen. Er kan met andere woorden worden gesproken van een breed spectrum aan profielen bij de AK-beoefenaars.

Op de vraag of de financiële impulsen voor die talentontwikkeling dan het best via de AK-organisaties kunnen worden verdeeld, of dat ze rechtstreeks naar AK-verenigingen of -beoefenaars moeten gaan, kwamen verschillende antwoorden. De voornaamste vaststelling is dat iedereen het eens is over het nut van een impulslijn voor talentontwikkeling, zeker in het licht van het wegvallen van provinciale middelen. De vraag naar mogelijkheden voor een projectmatige aanpak kwam ook terug.

Een tweede vaststelling is dat er wel wat verwarring bestaat over de verhouding tussen de trajecten talentontwikkeling die de AK-organisaties al opzetten en het nieuwe experimentele reglement talentontwikkeling van de Vlaamse Regering (cfr.

supra). Ruwweg vielen de meningen uiteen in enerzijds AK-organisaties die graag zelf intermediair blijven vanuit een visie dat ze hun discipline het beste kennen, en anderzijds AK-organisaties die er geen graten in zagen dat AK-verenigingen en -beoefenaars rechtstreeks subsidies kunnen aanvragen. Die laatste organisaties zien dan vooral een adviserende rol weggelegd voor zichzelf.

Bovenlokaal en internationaal

AK-verenigingen en -beoefenaars zijn traditioneel lokaal gebaseerd, maar kijken met een open blik naar Vlaanderen en naar de wereld. De uitbouw van bovenlokale (en zelfs internationale) netwerken vormt een essentieel aspect van AK-organisaties. In Vlaanderen zijn er per discipline belangrijke wedstrijden en prijzen, en de komst van de World Choir Games naar Vlaanderen in 2021 is een bewijs van de internationale uitstraling van de Vlaamse AK-sector.

AK-organisaties geven wel aan dat ze sinds de interne staats hervorming met de provincies een traditionele gesprekspartner hebben zien wegvallen. Lokale besturen worden geacht om, onder meer met de middelen van het Gemeentefonds, dat gat op te vullen, maar AK-organisaties wachten nog op concrete initiatieven en merken dat lokale besturen zich vaak op zichzelf terugplooiën.

Het Bovenlokaal Cultuurdecreet van 15 juni 2018 en het steunpunt Op/Til zijn expliciet tot stand gekomen om op bovenlokaal niveau intergemeentelijke samenwerking te stimuleren, en projecten en werkingen met een regionale uitstraling te ondersteunen. Toch zien zowel AK-organisaties als Op/Til zelf dat nogal wat AK-verenigingen en -beoefenaars te vaak denken dat het Bovenlokaal Cultuurdecreet de oude provinciale subsidies heeft overgenomen. Op het terrein heerst er dus met andere woorden onduidelijkheid over reikwijdte en doel van het Bovenlokaal Cultuurdecreet. Bovendien werd aangegeven dat de aanvraagprocedure voor een bovenlokaal project te complex is en dat de minimumbedragen die kunnen worden aangevraagd, te hoog zijn voor de doorsneewerking van de AK-sector. Een zogenaamde light lijn, met lagere subsidiebedragen in het Bovenlokaal Cultuurdecreet werd als mogelijke oplossing opgeworpen.

Op het vlak van internationalisering valt op dat veel disciplines een internationale bril opzetten en over de grenzen heen kijken. De Vlaamse AK-sector staat te popelen om zich te tonen aan het buitenland. De AK-organisaties wijzen erop dat internationalisering een belangrijk onderdeel van hun werking is, maar toch meer aandacht mag krijgen in het AK-decreet. Ze vermoeden dat ze met een belangrijke sterkte van het Vlaamse AK-landschap, namelijk de expertise en professioneel uitgebouwde werkingen, school kunnen maken in de wereld en in ruil kunnen profiteren van de expertise van buitenlandse collega's, bijvoorbeeld op het vlak van internationale promotie.

Planlast en administratieve lasten

Het hoeft niet te verbazen dat de AK-organisaties voorstander zijn van een planlastvermindering. Die wens valt uiteen in twee aspecten: een verfijning van de evaluatieprocedure en de toegankelijkheid van de digitale tool Kiosk.

Op het vlak van de evaluatieprocedure scharen de AK-organisaties zich achter het model dat De Federatie heeft uitgetekend in 'Richtingaanwijzers voor een ambitieus amateurkunstenbeleid'. Dat omvat een evaluatieprocedure zoals die bij het sociaal-cultureel volwassenenwerk ingang heeft gevonden, waarbij er niet langer een jaarlijkse voortgangsrapportage nodig is, maar een voortgangsrapportage in het midden van de beleidsperiode, aangevuld met het nu al bestaande en als zeer nuttig beoordeelde visitatiemoment.

De gebruiksvriendelijkheid van Kiosk was een aandachtspunt dat een aantal keren terugkwam. In tegenstelling tot de professionele actoren uit de kunsten, het erfgoed, de jeugdsector enzovoort die gebruikmaken van Kiosk, is het voor AK-verenigingen en -beoefenaars die bijvoorbeeld voor de aanvraag van een internationale subsidie aankloppen, niet altijd even eenvoudig om het dossier rond te krijgen. De AK-organisaties staan hun achterban bij met raad en daad, maar signaleren dat het vaak ook een afknapper is voor de AK-sector. Het is dan ook jammer dat op die manier de AK-sector kansen misloopt.

4. Voorstellen voor een hervorming

Op basis van de bovenstaande analyse van de huidige stand van zaken met betrekking tot het AK-decreet en de input van de verschillende AK-organisaties, de belangenbehartiger en het steunpunt, schetsen de indieners van deze conceptnota hieronder de belangrijkste zaken waarmee volgens hen bij een wijziging van het AK-decreet rekening moet worden gehouden.

Behoud de essentie

De sterke punten van het huidige AK-decreet zijn de grote mate van autonomie en flexibiliteit die het biedt aan de AK-organisaties. Het behoud van die aspecten schenkt de ruimte aan de AK-organisaties om advies en begeleiding te blijven verstrekken aan hun achterban. De evolutie van AK-organisaties van ledenorganisatie naar dienstverlener wordt op die manier ook voortgezet. Een belangrijk aandachtspunt daarbij blijft dat de ingezette middelen doorstromen naar de basis: de AK-verenigingen en -beoefenaars. Onder meer de efficiëntieoefening die De Federatie voorstelt om het beleidsplan en het financieel behoefteplan samen in te dienen, geeft de AK-organisaties meer tijd om zich te concentreren op hun dienstverlening.

De focus op de indeling van de AK-sector in disciplines moet ook worden behouden, omdat die indeling de meeste kansen biedt om nieuwe disciplines en tendensen om te hybridiseren in te passen in het huidige veld. Daarbij moet er wel op worden gelet dat de opkomst van nieuwe disciplines en hybride disciplines de grenzen tussen de bestaande disciplines, en dus de AK-organisaties, kan beïnvloeden en zelfs tot een hertekening van het landschap kan leiden door fusies, vormen van samenwerking enzovoort.

Tot slot moet de specifieke positie van amateurkunsten ten opzichte van de professionele kunsten en het sociaal-cultureel volwassenenwerk bewaard blijven. De AK-sector combineert kenmerken van beide sectoren, maar kan niet worden gereduceerd tot een van beide.

Professioneel, maar niet beroepsmatig

Talentontwikkeling staat centraal bij de AK-beoefenaar. Een significant onderdeel van het plezier en de beleving van een kunstvorm is het gevoel te evolueren, nieuwe invalshoeken te ontdekken, zichzelf als kunstenaar én als persoon te ontwikkelen. Het AK-decreet moet maximaal inzetten op impulsen om die beleving te verrijken. Het kersverse subsidiereglement talentontwikkeling kan gelden als een interessant experiment, dat evenwel bestaande talentontwikkelingstrajecten vanuit de AK-organisaties niet mag hypothekeren. Het is ook zaak al na te denken over de mogelijkheden ná afloop van het experimenteel reglement in 2024. De indieners van deze conceptnota denken in de richting van een projectsubsidielijndie voor de amateurkunsten bepaalde beleidsprioriteiten voor heel Vlaanderen ondersteunt (cfr. infra).

Essentieel daarbij is dat, anders dan bij de ondersteuning van professionele kunsten, carrièregroei en professionele ontwikkeling niet op de voorgrond staan.

Stimulansen voor AK-verenigingen en -beoefenaars moeten op maat van de aanvragers en hun ambitie worden gesneden. En net zoals bij het sociaal-cultureel volwassenenwerk vervullen de amateurkunsten een belangrijke maatschappelijke rol. Toch is die rol niet de primaire focus van de amateurkunsten.

Tegelijkertijd moeten AK-organisaties erkend worden in de belangrijke rol die ze spelen als voedingsbodem voor andere sectoren in de bredere cultuursector. AK-beoefenaars ontwikkelen zich soms tot professionele kunstenaars, vormen een belangrijk deel van het publiek van het dko en participeren in het algemeen meer aan cultuur in de vorm van musea-, concert- en tentoonstellingsbezoeken.

Over het muurtje

Het huidige AK-decreet stimuleerde met succes samenwerking met het dko en de professionele kunsten. Een gewijzigd AK-decreet moet echter erkennen dat er meer potentiële samenwerkingsverbanden zijn voor de AK-sector dan voor de hand liggende partners als het kunstonderwijs en de kunsten alleen. Alleen al binnen de bredere culturele sector bieden domeinen als erfgoed, jeugdwerking, sociaal-cultureel volwassenenwerk of media interessante mogelijkheden.

Bovendien is de bevestiging van de verwevenheid met de maatschappij in het algemeen niet meer dan normaal. Nu al spelen AK-verenigingen en -beoefenaars een rol in domeinen als zorg, welzijn, onderwijs of sport. Het is dus zaak om in een gewijzigd AK-decreet rekening te houden met die diverse vormen van samenwerking en aan de AK-sector kansen te bieden om die samenwerkingen verder uit te diepen.

Bovenlokaal cultuurbeleid, regiovorming en meer

Wellicht de grootste uitdaging biedt het beantwoorden van de vraag op welke wijze elk bestuursniveau zijn rol speelt in de ondersteuning van de AK-sector. Zeker het wegvallen van provinciale middelen zorgde voor de nodige hoofdbreken en creëerde volgens sommigen een kloof tussen Vlaanderen en het lokale niveau, waarbij nogal wat AK-verenigingen en -beoefenaars de reflex hebben zich tot het lokale niveau te wenden.

Het is dus zaak de AK-verenigingen en -beoefenaars te begeleiden en verder te kijken dan de eigen gemeente of stad. De facto hebben AK-verenigingen zoals theaterverenigingen al een bovenlokale uitstraling, maar beseffen ze het misschien niet altijd. De indieners van deze conceptnota geloven sterk in de mogelijkheden van het bovenlokale niveau om daaraan bij te dragen. In hun visie zijn er drie sporen waarop de AK-verenigingen en -beoefenaars een beroep kunnen doen: structurele steun vanuit lokale besturen, structurele en projectmatige steun vanuit intergemeentelijke samenwerkingen, en projectmatige steun vanuit Vlaanderen.

Structurele ondersteuning

In de eerste plaats blijft het de verantwoordelijkheid van de lokale besturen om de nodige structurele ondersteuning te bieden voor de amateurkunstenverenigingen, bijvoorbeeld op het vlak van infrastructuur. Toch beschikken niet alle lokale besturen over voldoende middelen om de juiste ondersteuning te bieden. Daarom geloven de indieners dat intergemeentelijke samenwerkingen de nodige schaalgrootte kunnen ontwikkelen om AK-verenigingen en -beoefenaars op het gezamenlijke grondgebied te ondersteunen, bijvoorbeeld door gezamenlijke opslagruimtes voor decors en kostuums ter beschikking te stellen aan lokale theaterverenigingen, door tegevoet te komen in de huur van repetitieruimtes voor dans- en muziekgroepen, of door ateliers voor beeldende kunstenaars aan te bieden.

De oefening rond regiovorming die de huidige regering heeft ingezet, biedt volgens de indieners van deze conceptnota nuttige handvatten. Een gewijzigd AK-decreet moet dus zeker aandacht schenken aan stimulansen uit Vlaanderen voor het opzetten van dergelijke intergemeentelijke samenwerkingen met het oog op de ondersteuning van AK-verenigingen en -beoefenaars.

Tot slot blijft Vlaanderen een belangrijke rol spelen in de ondersteuning van de verschillende amateurkunstenorganisaties, die als koepel en dienstverlener voor hun disciplines optreden.

Projectmatige ondersteuning

Naast de noodzakelijke werkingsmiddelen moet er ook aandacht worden geschonken aan projectmatige ondersteuning op regionaal niveau, bijvoorbeeld rond de herdenking van een (historische) gebeurtenis van regionale betekenis, naar aanleiding van bepaalde terugkerende festiviteiten zoals ommegangen of om interessante initiatieven die van onderuit opborrelen, kansen te geven.

In de eerste plaats kijken de indieners daarvoor naar de intergemeentelijke samenwerkingen, die uiteraard het best geplaatst zijn om aan te voelen wat er leeft in de regio. Daarnaast biedt het Bovenlokaal Cultuurdecreet vanuit Vlaanderen heel wat mogelijkheden om domeinoverschrijdend te werk te gaan en amateurkunsten in contact te brengen met de andere cultuursectoren (kunsten, erfgoed, sociaal-cultureel volwassenenwerk), maar ook met andere beleidsdomeinen (onderwijs, zorg en welzijn, jeugd, milieu, economie enzovoort). Samenwerkingen tussen regio's behoren ook tot de mogelijkheden. Een bijkomend voordeel van het opzetten van intergemeentelijke samenwerkingen is dat ze de nodige expertise en begeleiding kunnen aanbieden om zo'n projectaanvraag tot een goed einde te brengen.

Naast het Bovenlokaal Cultuurdecreet heeft Vlaanderen een rol te spelen in de ondersteuning van projecten die heel Vlaanderen aanbelangen. De World Choir Games die in 2021 (eindelijk) doorgaan zijn daar een goed voorbeeld van. Daarnaast kan Vlaanderen op basis van het regeerakkoord of op basis van bepaalde beleidsprioriteiten met betrekking tot cultuur besluiten om impulssubsidies uit te trekken om die prioriteiten ook bij de amateurkunsten vorm te geven, bijvoorbeeld met het oog op inclusie van kansengroepen of het versterken van de zakelijke capaciteiten van verenigingen.

Zowel voor de projectmatige ondersteuning van de intergemeentelijke samenwerking als van de bovenlokale cultuurwerking is er een rol weggelegd voor het steunpunt Op/Til en de negen vanuit Vlaanderen ondersteunde amateurkunstenorganisaties.

Tot slot mag Vlaanderen internationale kansen voor AK-verenigingen en beoefenaars niet uit het oog verliezen. AK-verenigingen en -beoefenaars die hun kunnen aan de wereld willen tonen, moeten daartoe worden aangemoedigd, want ook zij zijn ambassadeurs van Vlaanderen.

Marius MEREMANS
Cathy COUDYSER
Freya PERDAENS
Wilfried VANDAELE
Manuela VAN WERDE
Kathleen KREKELS

Bijlage: Schematische voorstelling van de voorgestelde verhoudingen binnen de amateurkunsten